

มูลนิธิวัฒนธรรม Cross Cultural Foundation

89 ซอยสิทธิชน ถ.สุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310
89 Soi Sithichon Suthisarnwinichai Rd. Samsennok Huaykwang Bangkok Thailand 10310
โทร: 02-1015481 โทรสาร: 02-1015482 Tel: +66 2 1015481 Fax: +66 2 1015482

เผยแพร่วันที่ 22 เมษายน 2563

แถลงการณ์

ขอให้รัฐแสดงความรับผิดชอบนำตัวเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิด

มาลงโทษและชดใช้เยียวยาผู้เสียหาย

กรณีนายพุทธพร โสภภาพที่ขอนแก่น นายยุทธนา ชัยชาและนายนิติพงศ์ ชัยชาที่พนครพนม

จากกรณีเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563 นายนิวัฒน์ ชัยชา และนางปาน ชัยชา สองสามีภรรยา บ้าน
ยางคำ ต.อุ่มเหมา อ.ธาตุพนม จ.นครพนม ได้นำหลักฐานเข้าแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.ธาตุพนมว่า ลูก
ชาย 2 คน คือ นายยุทธนา ชัยชา และ นายนิติพงศ์ ชัยชา ถูกกลุ่มชายอ้างตนเป็นทหารชุดปราบปรามยาเสพติด
สวมใส่ชุดพราง เข้ามาอุ้มลูกชายทั้ง 2 คน ขณะพักอยู่กระท่อมนาใกล้สวนยางท้ายหมู่บ้าน เหตุเกิดช่วงเวลา
20.30 น. ของวันที่ 17 เมษายน 2563 จนกระทั่งต่อมาเวลา 01.00 น. ของวันต่อมาซึ่งเป็นคืนเดียวกันนั้นเอง
ได้มีผู้ใช้โทรศัพท์ของลูกชายคนโตคือ นายยุทธนา ชัยชา โทรศัพท์เข้ามาแจ้งว่า ให้ไปดูอาการลูก ซึ่งได้รับ
บาดเจ็บถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม เมื่อตนไปถึงแพทย์ได้แจ้งว่า นายยุทธนา
ชัยชา ได้เสียชีวิตแล้ว ในสภาพที่ร่างกาย คล้ายถูกทำร้าย สมองได้รับการกระแทกกระเ็นอย่างหนัก หน้าอก
เขียวช้ำ ส่วนลูกชายคนเล็กคือ นายนิติพงศ์ ชัยชา ที่ตนไปช่วยมาจากการควบคุมตัวของทหารในฐาน
ปฏิบัติการที่วัดแห่งหนึ่ง ใน ต.ฝั่งแดง อ.ธาตุพนม ได้รับบาดเจ็บสาหัส ต้องส่งตัวไปรักษาในโรงพยาบาลเดียวกัน
โดยอาจจะต้องนอนรักษาตัวนานเป็นเดือน ต่อมาปรากฏแน่ชัดตามข่าวว่า กลุ่มคนในชุดพรางที่จับและควบคุม
ตัวนายยุทธนา ชัยชาและนายนิติพงศ์ ชัยชาไปและลงมือซ้อมทรมานจนเสียชีวิตและบาดเจ็บคือทหารชุด
ปราบปรามยาเสพติด สังกัดศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(ตอนบน) หรือ ศอ.ปส.ขอนแก่น.

ก่อนหน้านี้ เมื่อกลางดึกของวันที่ 29 มีนาคม 2563 มีข่าวและมูลนิธิได้รับการร้องเรียนว่า เจ้าหน้าที่
ตำรวจกลุ่มหนึ่งของ สภ.เวฬุวัน จังหวัดขอนแก่น ก็ได้ควบคุมตัวนายพุทธพร โสภภาพ ชาวบ้านหมู่ที่ 2 ตำบล
โนนท่อน อ.เมือง จ.ขอนแก่น ไปควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจดังกล่าวเพื่อให้สงบสติอารมณ์ เนื่องจากเมาและ
ทะเลาะกับภรรยา ตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ญาติได้รับแจ้งว่านายพุทธพร โสภภาพ ได้เสียชีวิตในห้องขัง พบศพอยู่ใน
สภาพที่ศีรษะแตก ร่างกายบอบช้ำ คล้ายถูกทำร้าย มีเลือดไหลออกทางปาก และจมูก ทั้งๆที่ก่อนถูกจับกุมมี
สภาพร่างกายที่แข็งแรงเป็นปกติทุกอย่าง

มูลนิธิวัฒนธรรม เป็นองค์กรสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ (กสม.) ทำงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน
รวมทั้งการช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นผู้เสียหายจากการทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้อ
มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ที่สุดก็ได้ติดตามปัญหาการซ้อมทรมานที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน มูลนิธิฯ
ได้ศึกษาปัญหาดังกล่าวจากข้อมูลที่ได้จากการร้องเรียนของผู้ถูกทรมาน ญาติ เครือข่ายองค์กรสิทธิมนุษยชนและ
สื่อมวลชน และจากกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชน และสื่อโซเชียล พบว่า

1. **การซ้อมทรมานเกิดขึ้นเป็นประจำในขอบเขตทั่วประเทศ** กรณีทั้งสองข้างต้นที่เกิดขึ้นเป็นข่าวขึ้นนี้ มิใช่เป็นกรณีแรกๆ และมีใช้มีเพียงหนึ่งหรือสองกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่เป็นข่าวและไม่เป็นข่าว มีผู้ถูกเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารซ้อมทรมานเป็นจำนวนมากในขอบเขตทั่วประเทศ เพื่อให้รับสารภาพหรือเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด มีจำนวนไม่น้อยที่เสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
2. **การซ้อมทรมานเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงจากการใช้กฎหมายพิเศษ** การใช้กฎหมายพิเศษได้แก่ กฎอัยการศึกและประกาศและคำสั่ง คสช. โดยเฉพาะฉบับที่ 3/2558 และฉบับที่ 13/2559 ที่ให้เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจตรวจค้น จับกุม คุมขังบุคคลได้เป็นเวลา 7 วัน โดยไม่ต้องมีหมายศาล และ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลได้ครั้งละ 7 วัน รวมแล้ว 30 วัน โดยกฎหมายเหล่านั้นให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวบุคคลไว้ใน “สถานที่พิเศษ” ของหน่วยงานด้านความมั่นคงเช่น ค่ายทหารและศูนย์ซักถามเพื่อใช้ “กรรมวิธี” ซึ่งส่วนหนึ่งคือการทรมานทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ เพื่อให้ได้คำรับสารภาพหรือข้อมูลจากผู้ถูกควบคุมตัว พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ที่ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจควบคุมผู้ต้องสงสัยว่าได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยขังไว้ใน “เซฟเฮาส์” ได้เป็นเวลาสามวัน เพื่อ “ขยายผล” โดยที่การจับกุมและควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษดังกล่าว ไม่สามารถตรวจสอบได้โดยศาล ไม่แจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกควบคุมตัว ไม่แจ้งและพบกับญาติและทนายความ เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ซ้อมทรมานดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นกับนายยุทธนา ชัยชาและนายนัดพงศ์ ชัยชา ดังกล่าวข้างต้น
3. **การซ้อมทรมานมักเกิดขึ้นในช่วง 24 ชั่วโมงแรกของการควบคุมตัว** เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องการให้ผู้ถูกจับรับสารภาพหรือให้ข้อมูลโดยเร็ว และการควบคุมตัวในช่วงชั่วโมงแรกๆ ยังไม่เป็นข่าว หรือไม่มีการติดตามหรือร้องเรียนของญาติ รวมทั้งยังสามารถซ้อมทรมานในสถานที่อื่นที่รอดพ้นจากสายตาของประชาชนได้ ก่อนที่จะส่งตัวไปไว้ที่สถานที่คุมขังอย่างเป็นทางการ
4. **การซ้อมทรมานที่ปราศจากร่องรอยบาดแผลและพยานหลักฐาน** การซ้อมทรมานจำนวนมากกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้ผ่านการฝึกฝนให้ใช้ “กรรมวิธี” ในการทรมานมาเป็นอย่างดี ทำให้การทรมานไม่มีร่องรอยบาดแผลโดยเฉพาะบาดแผลภายนอกเช่น การทุบตีด้วยท่อนไม้หุ้มผ้า วอเตอร์บอร์ดดิง (Waterboarding) เป็นต้น ทั้งมักเกิดขึ้นในที่ลับตา ไม่มีคนภายนอกรู้เห็นเช่น เซฟเฮาส์ หรือที่คุมขังพิเศษ จึงจากที่จะสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด เว้นแต่จะได้รับความร่วมมือจากผู้บังคับบัญชา
5. **การซ้อมทรมานเกิดขึ้นจากนโยบายหรือการรู้เห็นเป็นใจของผู้บังคับบัญชาระดับสูง** โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่ไม่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ทหาร ไม่กล้าที่จะทรมานผู้ถูกควบคุมตัว เนื่องจากเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อการที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งในทางวินัย อาญาและในทางแพ่ง เหตุที่เจ้าหน้าที่บางคนกล้ากระทำความผิดดังกล่าว เนื่องจากได้รับคำสั่ง การสนับสนุน รู้เห็นเป็นใจหรือกระทั่งเป็นนโยบายของผู้บังคับบัญชาระดับสูงหรือนโยบายของหน่วยงาน และมั่นใจว่าเมื่อมีการร้องเรียน ตนจะได้รับการปกป้องจากผู้บังคับบัญชาเสมอ
6. **เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดลอยนวลพ้นผิด** ในกรณีที่เป็นข่าวหรือมีการร้องเรียน ซึ่งยังเป็นส่วนน้อยของกรณีที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะหากการทรมานไม่ถึงขั้นเสียชีวิตหรือบาดเจ็บจนพิการ ญาติหรือผู้ถูกทรมานมักไม่กล้าร้องเรียนเนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของเจ้าหน้าที่หรือเกรงกลัวอำนาจรัฐ ในกรณีที่มีการร้องเรียน มี

ผู้บังคับบัญชาไม่น้อยที่พยายามปกปิด โกล่เกลี่ยให้ผู้เสียหายยอมประนีประนอม รับค่าเสียหายจากเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด หรือในกรณีที่ทรงทราบเป็น “นโยบาย” หรือรู้โดยการเห็นเป็นใจของผู้บังคับบัญชา จะใช้งบประมาณจากภาษีของประชาชนเพื่อชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย โดยเจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิด ไม่ถูกลงโทษทั้งทางวินัยและในทางอาญา

7. **ศาลไม่ตรวจสอบพยานหลักฐานที่ได้จากการทรมานอย่างมีประสิทธิภาพ** แม้ตามหลักของการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม ที่กำหนดว่าในการพิจารณาคดี ศาลจะต้องไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการซ้อมทรมาน แต่ในทางปฏิบัติเมื่อจำเลยหรือพยานอ้างว่าคำรับสารภาพหรือพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ นำเสนอต่อศาลได้จากการทรมาน ศาลมักจะไม่นับฟังข้อต่อสู้หรือข้ออ้างดังกล่าว โดยเห็นว่า หากผู้ต้องหาหรือพยานถูกทรมานจริง ควรต้องแจ้งความหรือฟ้องร้องดำเนินคดีเอาผิดเจ้าหน้าที่เป็นคดีต่างหาก
8. **การซ้อมทรมานเป็นอาชญากรรมร้ายแรงแต่กฎหมายไทยไม่มีข้อหาความผิดฐานทรมาน** การซ้อมทรมานบุคคลโดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใด ณ สถานที่ใด ต่อบุคคลใด ในสถานการณ์หรือโดยเหตุผลใดๆ ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงตามกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 มาตั้งแต่ปี 2550 แต่ประเทศไทยก็ยังไม่ตรากฎหมายอนุวัติการเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้สนสัญญาดังกล่าวอย่างได้ผล ทั้งในเรื่องการป้องกัน ปราบปราม สอบสวนดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดและการชดเชยเยียวยาผู้เสียหาย

จากข้อเท็จจริงของปัญหาการทรมานดังกล่าว มูลนิธิผสานวัฒนธรรมจึงขอเรียกร้องให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมานดังต่อไปนี้

1. **ขอให้รัฐบาลแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายพิเศษและมาตรการพิเศษ ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ซ้อมทรมานผู้ถูกควบคุมตัว** อาทิเช่น (1) แก้ไขกฎหมายพิเศษให้ การค้น การจับ และการขังต้องมีหมายศาล เพื่อให้ศาลได้ใช้อำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจโดยเจ้าหน้าที่ ป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเกินสมควร จนกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน (2) ยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ถูกจับในสถานที่พิเศษเช่น เซฟเฮาส์ ศูนย์ซักถาม ค่ายทหาร เช่นกฎอัยการศึกและพ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ รวมทั้ง ยกเลิกประกาศ คสช. ฉบับที่ 3/2558 13/2559 และมาตรา 15 แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
2. **ขอให้เร่งรัดการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย** เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศตามอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ตามที่องค์การภาคประชาสังคมเสนอ โดยมีบทบัญญัติที่เป็นไปตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับอย่างครบถ้วน กฎหมายดังกล่าวจะทำให้เป็นมาตรการในการป้องกันการทรมาน การสอบสวน ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดและเยียวยาผู้เสียหายสามารถดำเนินการอย่างได้ผล
3. **มาตรการป้องกันชั่วคราว** ในขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมาน รัฐบาลควรถือเป็นนโยบายของชาติและการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกาย

ของประชาชน โดยการป้องกันและปราบปรามการทรมาน ซึ่งนอกจากจะยกเลิกกฎระเบียบและมาตรการตามข้อ 1 แล้ว ขอให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกันการทรมาน รับเรื่องร้องเรียน สอบข้อเท็จจริงกรณีข้อทรมาน และติดตามสอดส่องให้หน่วยราชการดำเนินมาตรการป้องกันการทรมานและลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดอย่างจริงจัง

4. **การสอบสวนกรณีการซ้อมทรมานที่เกิดขึ้น** ดังเช่นกรณีของนายพุทธพร โสภภาพ นายยุทธนา ช้ายชา และนายนัดพงศ์ ช้ายชา รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้มีการสอบข้อเท็จจริงและสอบสวนอย่างตรงไปตรงมา รวดเร็ว โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อนำตัวเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดหรือปล่อยปละละเลยมาลงโทษทางวินัย และดำเนินคดีตามกฎหมายการยุติธรรมโดยเร็ว โดยหน่วยงานต้นสังกัดคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองทัพบก จะต้องให้ความร่วมมือในการสอบสวนอย่างเต็มที่ จะต้องให้ความคุ้มครองพยาน ไม่ให้ถูกคุกคามหรือมีการดำเนินการใดๆ เพื่อปิดเบียดคดี และขอให้รายงานผลและความคืบหน้าของการดำเนินการให้ความเป็นธรรม รวมทั้งความคืบหน้าในการตรวจสอบข้อเท็จจริง การลงโทษทางวินัย และการสอบสวนคดี ให้ญาติของผู้ตายและประชาชนทราบเป็นระยะ
5. **ขอให้ให้ชดใช้เยียวยาผู้เสียหาย ในกรณี** ขอให้รัฐบาลดำเนินการชดใช้เยียวยาญาติของนายพุทธพร โสภภาพ และนายยุทธนา ช้ายชา ผู้เสียชีวิต และนายนัดพงศ์ ช้ายชา ผู้บาดเจ็บอย่างเป็นธรรมทั้งในรูปแบบตัวเงิน การเยียวยาทางจิตใจเชิงสัญลักษณ์เช่นการขอโทษต่อสาธารณะเป็นต้น และเมื่อหน่วยงานต้นสังกัดชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหายแล้ว จะต้องไล่เบี้ยความรับผิดชอบจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วย

แถลงการณ์ ณ วันที่ 22 เมษายน 2563

มูลนิธิผสานวัฒนธรรม

กรุงเทพมหานคร